

Erfaringsopsamling 2025

Indhold

Indledning	3
Kapitel 1: Tværgående erfaringer	4
Kapitel 2: Temaspecifikke erfaringer	8
Indsatser for udsatte voksne, sygemeldte og borgere med komplekse udfordringer	9
Indsatser for udsatte unge og brobygning til uddannelse	13
Indsatser for borgere med erhvervet hjerneskade	16
Kapitel 3: Leverandørernes anbefalinger	19
Kapitel 4: Erfaringsopsamlingerne i et fireårigt perspektiv.....	22

Indledning

Beskæftigelses-, og Integrations- og Erhvervsforvaltningen samarbejder med en række eksterne leverandører om beskæftigelsesrettede indsatser for ledige borgere.

Som led i samarbejdet udarbejder de eksterne leverandører hvert år erfaringsopsamlinger og anbefalinger fra praksis. Opsamlingerne giver et indblik i, hvad leverandørerne vurderer som afgørende for at bringe borgere tættere på job eller uddannelse, og udgør samtidig et vigtigt grundlag for den videre udvikling af indsatserne.

Fokus på borgernes udvikling og virksomme indsatser

I årets erfaringsopsamlinger er der særligt fokus på borgernes udvikling og på de forhold, der i praksis understøtter progression mod job og uddannelse. Leverandørerne beskriver de metoder, relationer og tilgange, som de vurderer har betydning for borgernes udvikling på tværs af forskellige målgrupper og indsatser.

Frivillig indlevering af årets erfaringsopsamlinger

Indleveringen af erfaringsopsamlinger har i 2025 været frivillig. Samtidig har forvaltningen ønsket at give leverandørerne større frihed til at fremhæve de erfaringer og perspektiver, som de vurderer mest relevante i forhold til kvalitet og resultater.

Rapportens opbygning

Rapporten præsenterer først de tværgående erfaringer på tværs af rammeaftaler og målgrupper. Herefter følger en gennemgang af leverandørernes besvarelser af temaspørgsmålene inden for de enkelte indsatsområder.

Afslutningsvis sammenfattes leverandørernes anbefalinger samt de udviklingstendenser, der kan identificeres på tværs af de seneste års erfaringsopsamlinger.

Kapitel 1

Tværgående erfaringer

Erfaringsopsamlingerne viser, hvad der i praksis understøtter progression mod job eller uddannelse. På tværs af indsatserne er stabile relationer, helhedsorientering og individuelt tilpassede forløb centrale. Samtidig er velfungerende samarbejde og sammenhæng på tværs af aktører afgørende for, at indsatsen skaber resultater.

På tværs af de indleverede erfaringsopsamlinger tegner der sig et tydeligt billede af, hvad der ifølge leverandørerne skaber positive forandringer hos borgerne. Selvom leverandørerne arbejder med forskellige målgrupper og inden for forskellige rammeaftaler, peger de i vidt omfang på de samme forhold som afgørende for udvikling og progression. I det følgende samles de temaer, som leverandørerne særligt fremhæver. Temaerne giver et samlet indblik i, hvordan borgernes udvikling forstås, og hvilke greb i indsatsen der bidrager til kvalitet og resultater.

Udvikling sker som gradvise forandringer

Et gennemgående træk i leverandørernes beskrivelser er, at udvikling sjældent sker i store spring, men derimod som en gradvis proces. Forandring handler ikke kun om at komme i job eller uddannelse, men i lige så høj grad om at skabe stabilitet i hverdagen, opnå bedre fremmøde, styrke trivsel og genopbygge troen på egne evner.

Netop disse mindre fremskridt fremhæves som særligt vigtige. De udgør ofte fundamentet for mere langsigtede mål og kan være det, der fastholder borgeren i forløbet. Særligt for de mest udsatte borgere kan oplevelsen af at lykkes med noget konkret være det, der gør forskellen og åbner for en ny retning mod arbejdsmarkedet.

// Vores indsats handler om at skabe små sejre, der er de første vigtige skridt mod større og varige positive forandringer for borgeren.

KVUC Mentorslusen, Leverandør til ungeindsatsen

Relation og kontinuitet skaber progression

Leverandørerne fremhæver relationen mellem borger og fagperson som en central forudsætning for udvikling og progression. En fast kontaktperson skaber tryghed og tillid. Tilliden gør det muligt for borgeren at arbejde med forandring.

Derudover understreger leverandørerne betydningen af kontinuitet. Når borgeren møder den samme fagperson over tid, styrkes relationen. Det øger fastholdelsen i forløbet og understøtter progression. For borgere med komplekse udfordringer kan det tage tid at opbygge tillid. Derfor kræver indsatsen rammer, der giver plads til dette arbejde.

// Den tillid og stabilitet, der skabes gennem faste kontaktpersoner, er central og muliggør borgerens mestring og udvikling.

Incita, Leverandør til indsatsen for udsatte voksne og unge samt sygemeldte

Fast kontaktperson

En fast kontaktperson følger borgeren gennem hele forløbet. I modsætning til forløb med skiftende sagsbehandlere giver det mulighed for at opbygge en stabil og tillidsfuld relation. Leverandørerne fremhæver dette som særligt vigtigt for borgere med tidligere afbrudte forløb eller lav tillid til systemet.

Helhedsorientering styrker indsatsen

Et andet centralt tema er behovet for at se indsatsen i sammenhæng med borgerens samlede livssituation. Leverandørerne peger på, at forhold som helbred, psykisk trivsel, bolig, økonomi, misbrug og netværk har direkte betydning for borgerens muligheder for at deltage og skabe udvikling.

Når disse forhold tænkes ind i indsatsen, skabes der bedre forudsætninger for stabile forløb. Leverandørerne beskriver, hvordan en helhedsorienteret tilgang, hvor der arbejdes parallelt med flere livsområder, bidrager til, at borgerne i højere grad kan profitere af den beskæftigelsesrettede indsats.

// **Borgerne har brug for en håndholdt og tværfaglig indsats, hvor trivsel, hverdagsmestring og arbejdsmarkedsrettede aktiviteter kobles naturligt sammen.**

Concere, Leverandør til indsatsen for udsatte voksne

// **Når borgeren oplever, at vi tager fat i at løse deres problemer, f.eks. hjemløshed og misbrug sideløbende med praktik, etableres der et håb, som skaber motivation.**

Settlementet, Leverandør til indsatsen for udsatte voksne

Samarbejde og koordinering på tværs af aktører

Derudover fremhæver leverandørerne samarbejde på tværs af aktører som en central forudsætning for sammenhængende forløb. Samspillet mellem jobcentre, virksomheder, behandlingssystem, socialforvaltning og civilsamfund bidrager til at skabe fælles retning og afstemme forventninger.

Når samarbejdet fungerer, oplever borgeren et mere sammenhængende forløb, hvor indsatserne understøtter hinanden. Det gælder særligt for borgere med komplekse udfordringer, som ofte har kontakt til flere instanser samtidig. Leverandørerne peger på, at koordinering og tydelig rollefordeling kan være afgørende for, at indsatsen opleves meningsfuld og skaber fremdrift.

// **Progression skabes, når indsatsen tilpasses individuelt, og når vi fungerer som koordinerende bindeled mellem borger, virksomhed, myndighed, sundhedsvæsen og civilsamfund.**

Incita, Leverandør til indsatsen for udsatte unge og voksne samt sygemeldte

Helhedsorienteret tilgang

En helhedsorienteret tilgang betyder, at beskæftigelsesindsatsen koordineres med indsatser på andre livsområder. Mange borgere har udfordringer ud over ledighed, fx psykisk sygdom, misbrug eller ustabil bolig. Indsatsen tager højde for, at disse forhold hænger sammen og påvirker hinanden.

Tværgående koordinering

Tværgående koordinering handler om, at de aktører, der er omkring borgeren, samarbejder om fælles mål, rollefordeling og opfølgning. For borgere med komplekse udfordringer kan manglende koordinering føre til modstridende krav og usammenhængende forløb.

Virksomhedsrettede redskaber skaber udvikling og motivation

På tværs af leverandørernes beskrivelser fremhæves virksomhedspraktik og lønnede timer som centrale redskaber i den beskæftigelsesrettede indsats. Redskaberne bruges ikke kun til at afklare arbejdsevne, men også til at skabe konkrete erfaringer med fremmøde, opgaveløsning, sociale relationer og arbejdspladskultur.

Leverandørerne beskriver virksomheden som en udviklingsarena, hvor borgeren kan afprøve sine ressourcer i et reelt arbejdsmiljø og gradvist opbygge tro på egne muligheder. Særligt lønnede timer og socialt frikort fremhæves som virksomme motivationsfaktorer, fordi de giver borgeren en konkret oplevelse af at bidrage og få noget igen for sin indsats.

// **Praktikker, job og virksomhedsforløb giver mulighed for at afprøve og styrke kompetencer i realistiske arbejdssituationer, hvilket øger motivation, mestring og troen på egne evner.**

Væksthuset, Leverandør til indsatser for udsatte voksne og unge

Fleksibilitet understøtter kvalitet og resultater

Endelig fremhæver flere leverandører fleksibilitet i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af indsatsen som en vigtig forudsætning for kvalitet og resultater. Flexibiliteten knytter sig til tilpasning af forløbenes opstart, tempo, timetal, indhold og støtteform.

Leverandørerne peger på, at for stive rammer kan modvirke positive resultater. Flexibilitet og fagligt råderum er derimod afgørende for en individuel og empowerment-orienteret tilgang, som gennemgående beskrives som virksom.

// **Forløbene tilpasses løbende borgernes udvikling, funktionsniveau og livssituation. En gradvis optrapning af mødetid og opgave giver borgerne mulighed for at udvikle sig i et trygt tempo og undgå tilbagefald.**

Incita, Leverandør til indsatser for udsatte unge og voksne samt sygemeldte

Virksomhedspraktik

Virksomhedspraktik er en ordning, hvor en borger arbejder i en virksomhed for at afklare sine arbejdsmæssige ressourcer og kompetencer. Borgeren modtager ikke løn fra virksomheden, men fortsætter med at modtage sin ydelse fra kommunen.

Lønnede timer

Lønnede timer er en ordning, hvor borgeren sideløbende med eller efter praktikken, begynder at modtage løn fra virksomheden for en del af sine arbejdstimer.

Socialt frikort

Det sociale frikort er en særlig ordning, der giver udsatte borgere mulighed for at tjene op til et fastsat beløb om året uden, at det påvirker deres offentlige ydelse. Leverandørerne fremhæver lønnede timer og det sociale frikort som særligt virksomme motivationsfaktorer, fordi de giver borgeren en konkret og håndgribelig gevinst ved at arbejde.

Kapitel 2

Temaspecifikke erfaringer

Erfaringsopsamlingerne giver et nuanceret billede af, hvordan indsatserne tilrettelægges for forskellige målgrupper. På tværs af områderne beskrives både fælles metodiske greb og forskellige faglige tilgange, afhængigt af borgernes behov, udfordringer og forudsætninger

Indsatser for udsatte voksne, sygemeldte og borgere med komplekse udfordringer

Erfaringerne på området for udsatte voksne, sygemeldte og borgere med komplekse udfordringer bygger på erfaringsopsamlinger fra de leverandører og rammeaftaler, som ses i tabel 1.

På tværs af indsatserne er der en fælles tilgang, der tager udgangspunkt i den enkelte borgers situation. Relationen til borgeren, arbejdet med empowerment og en parallel indsats på tværs af livsområder udgør fundamentet i arbejdet.

Leverandørerne er blevet bedt om at besvare følgende spørgsmål:

Hvilke positive forandringer har I set hos borgerne det seneste år, som efter jeres vurdering er et resultat af jeres indsats - og hvad var afgørende for, at det lykkedes?

Tabel 1: Rammeaftaler og leverandører for indsatser for udsatte voksne, sygemeldte og borgere med komplekse problemstillinger.

Rammeaftale	Leverandører
Indsatser for udsatte borgere over 30 år	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Concere ✓ Incita ✓ Væksthuset Springbræt
Særlige beskæftigelsesindsatser for udsatte borgere over 30 år	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Settlementet ✓ SydhavnsCompagniet Diversity works
Indsatser med erfaringer fra Projekt Trædesten	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Settlementet
Indsatser for sygemeldte	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Incita ✓ Servisio Falck Healthcare
Indsatser for borgere med psykiske udfordringer ift. job	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aleris PP Falck Healthcare
Indsatser for ledige med udadreagerende adfærd	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Væksthuset Tuwano
Indsatser for ledige med bande- eller rockerrelationer	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tiponi ✓ Ramsdal Tuwano

✓ Har indleveret en erfaringsopsamling

Stabilisering som grundlag for forandring

Et af de mest gennemgående fund er betydningen af stabilisering. Leverandørerne peger på, at øget stabilitet i hverdagen i form af mere regelmæssigt fremmøde, bedre struktur og større kontinuitet, ofte er det første og afgørende skridt i udviklingen.

For borgere med komplekse problemstillinger er stabilisering ikke blot et delmål, men selve forudsætningen for videre progression. Den opstår typisk i forløb, hvor opstarten er skånsom, tempoet tilpasses den enkelte, og delmålene er realistiske. Samtidig spiller tydelige rammer, en fast kontaktperson og løbende opfølgning en central rolle i at skabe den trykthed og forudsigelighed, der gør det muligt for borgeren at engagere sig.

For mange borgere i målgruppen er udfordringen ikke alene ledighed, men en længere historik med afbrudte forløb, skiftende fagpersoner og gentagne oplevelser af ikke at slå til. Derfor begynder udviklingen sjældent med en konkret plan for job eller uddannelse. Den begynder derimod med oplevelsen af at blive mødt som et helt menneske – og med gradvist at få øje på muligheder, som tidligere har været uden for rækkevidde.

// Borgernes udtrykte behov og ønsker kredser om ønsket om ro, stabilitet og en mere forudsigelig hverdag. Der ses et tydeligt behov for at blive set, hørt og forstået som mennesker. Mange borgere har tidligere oplevet at blive mødt med mistillid eller fordomme, og derfor vægter relationsarbejdet og den autentiske kontakt højt i indsatsen.

Ramsdal, Rammeaftale om indsatser for ledige med bande- eller rockerrelationer

Ressourceforståelse som drivkraft for motivation

Tæt knyttet til stabiliseringen er arbejdet med afklaring. Leverandørerne beskriver, hvordan borgerens forståelse af egne ressourcer, begrænsninger og muligheder udvikler sig gennem forløbet, og hvordan denne indsigt bliver en central drivkraft for motivation.

Afklaringen opstår sjældent gennem samtaler alene. Den sker i mødet med konkrete erfaringer, hvor borgeren afprøver sig selv i en arbejds-sammenhæng. Her bliver billedet af egne muligheder mere realistisk, og engagementet i forløbet styrkes.

Samtaler om mål og forventninger, kombineret med praktiske erfaringer, giver borgeren en retning, der opleves meningsfuld. Dermed bidrager afklaringen ikke kun til en faglig vurdering af arbejdsevnen, men også til, at borgeren selv opnår en mere handlingsorienteret forståelse af sin situation.

// En af de store positive forandringer, vi har oplevet for denne gruppe er, at borgerne i højere grad oplever mening, sammenhæng og fremdrift bl.a. fordi de oplever at deres arbejdsevne og arbejdsmarkedstilknytning bliver afklaret efter mange år i systemet.

Alleris PP, Rammeaftale om indsatser for borgere med psykiske udfordringer ift. job

Virksomhedsplacering som udviklingsarena

Når afklaringen skal omsættes til reel udvikling, fremhæver leverandørerne især virksomhedspraktik og lønnede timer som centrale redskaber. Særligt lønnede timer beskrives som virksomme, fordi de giver borgeren en konkret oplevelse af at have værdi på arbejdsmarkedet. Virksomheden fungerer samtidig som en træningsarena, hvor borgeren ikke kun udvikler faglige kompetencer, men også opøver stabilt fremmøde, sociale færdigheder og forståelse for arbejdspladsens rammer.

I den forbindelse understreger leverandørerne betydningen af tæt opfølgning. Hyppig kontakt med arbejdspladsen og løbende justeringer sikrer, at indsatsen tilpasses undervejs, og at eventuelle skånehensyn faktisk omsættes i praksis.

// Praktikforløb på virksomheder er anvendt som både afklaring og træning, hvor borgerne oplever at gøre en forskel, blive anerkendt og bidrage.

Incita, Rammeaftale om indsatser for udsatte borgere over 30 år

Tidlig håndtering af barrierer

Et andet centralt fund er betydningen af at håndtere barrierer tidligt i forløbet. Leverandørerne peger på, at problemer som gæld, ustabil bolig, misbrug eller uafklarede psykiatriske forhold hurtigt kan stå i vejen for progression.

Når disse udfordringer adresseres parallelt med den beskæftigelsesrettede indsats, oplever borgeren ofte en konkret forbedring i sin situation. Det skaber både tillid og en oplevelse af fremdrift, og åbner dermed for et mere målrettet arbejde med job eller uddannelse.

For borgere med modstand eller lav tillid til systemet kan denne tilgang være afgørende. Her opstår tilliden ofte først, når indsatsen gør en mærkbar forskel i hverdagen.

// Når der arbejdes med de barrierer, som borgerne beskriver, de har for at komme videre i deres liv, øges deres handlemuligheder og dermed deres motivation.

Concere, Rammeaftale om indsatser for udsatte borgere over 30 år

Specialiserede indsatser til komplekse udfordringer

På tværs af indsatserne er der en fælles faglig tilgang, hvor arbejdet tager udgangspunkt i borgerens situation, og hvor relation, individuel tilpasning er centrale principper. Metoderne varierer dog betydeligt og tilpasses den konkrete målgruppe samt de faglige og organisatoriske rammer.

Nogle forløb arbejder med tværfaglig afklaring, hvor socialfaglige, psykologiske og arbejdsmarkedsrettede perspektiver kombineres. Andre tager afsæt i lokalt forankrede eller civilsamfundsbaseerede miljøer, som kan fungere som trygge træningsarenaer for borgere, der endnu ikke er klar til en virksomhedsplacering.

På tværs af variationerne er logikken den samme: Indsatsen tager udgangspunkt i borgerens aktuelle situation og tilpasses det, der giver mening og virker for den enkelte.

// Vi tror på, at hver borger indeholder guld – ønsker, drømme, håb og kompetencer. Men nogle gange har man brug for hjælp til at grave det frem.”

SydhavnsCompagniet, Rammeaftale om særlige beskæftigelsesindsatser for udsatte borgere over 30 år

Indsatser for udsatte unge og brobygning til uddannelse

På ungeområdet går mange af de samme mekanismer igen som på voksenområdet. Stabile relationer, individuelle tilpasninger og realistiske delmål fremhæves som centrale, ligesom virksomhedspraktik spiller en vigtig rolle som trænings- og afklaringsarena.

Indsatserne for unge adskiller sig dog ved et stærkere fokus på uddannelse, fællesskaber og deltagelse uden for selve indsatsen.

Erfaringerne bygger på erfaringsopsamlinger fra leverandører og rammeaftaler, som ses i tabel 2.

Leverandørerne er blevet bedt om at besvare følgende spørgsmål:

Hvilke positive forandringer har I set hos borgerne det seneste år, som efter jeres vurdering er et resultat af jeres indsats – og hvad var afgørende for, at det lykkedes

Hvordan arbejder I konkret med at inkludere unge i civilsamfundsaktiviteter, fx fællesskaber, rådgivningstilbud eller andre frivillige indsatser?

Tabel 2: Rammeaftaler og leverandører for indsatser for unge.

Rammeaftale	Leverandører
Indsatser for unge med forskellige udfordringer	✓ Servisio ✓ Væksthuset
Indsatser for unge med kognitivt handicap	✓ Væksthuset Hans Knudsens Institut
Indsatser for unge med udadreagerende adfærd	✓ Incita ✓ Væksthuset
Brobygning til erhvervskompetencegivende uddannelse	✓ Hotel- og Restaurantskolen ✓ Kursustrappen Frederiksberg ✓ KVUC Mentorslusen TEC

✓ Har indleveret en erfaringsopsamling

Uddannelse som mål og vejen derhen

For unge i brobygningsforløb er målet at kunne påbegynde en uddannelse. Det stiller særlige krav til indsatsen, som derfor kombinerer personlig støtte med faglig opkvalificering, uddannelsesbesøg og skoleforberedende aktiviteter. Samtidig er afklaringen af den unges ønsker central. Mange unge møder forløbet med uklare eller urealistiske forestillinger om deres muligheder. Gennem konkrete erfaringer og dialog udvikles et mere realistisk og motiverende billede af fremtiden.

Erfaringerne peger desuden på, at lønnede timer kan styrke motivationen. Når unge oplever at tjene egne penge, øges både deres engagement og deres forståelse for sammenhængen mellem uddannelse og job.

// Ved aktivt at anvende virksomhedsplacering som metode, giver vi de unge mulighed for at afklare deres job- og uddannelsesmål i praksis samtidig med, at de opkvalificeres og træner kompetencer, der knytter sig direkte til deres fremtidige beskæftigelse.

Servisio, Rameaftale om indsatser for unge med forskellige udfordringer

Negativt selvbillede som særlig udfordring

For mange unge udgør et negativt selvbillede en central barriere. Erfaringer med nederlag og afbrudte forløb kan over tid føre til en grundlæggende tvivl på egne evner.

Derfor arbejder leverandørerne målrettet med at styrke de unges selvforståelse. Små fremskridt synliggøres, og succesoplevelser bruges aktivt til at opbygge tro på egne muligheder. Når en ung gennemfører en praktik eller består et fag, kan det være med til at ændre den måde, den unge ser sig selv på, og dermed åbne for nye skridt mod uddannelse og job.

// Vi støtter den unge i at sætte delmål og identificere og fejre små succeser. Disse små sejre bliver synliggjort, så den unge gradvist opbygger en ny fortælling om sig selv.

KVUC Mentorslusen, Rameaftale om brobygning til erhvervskompetencegivende uddannelse

Brobygning til uddannelse

Brobygning til uddannelse er forløb, der skal bringe unge tættere på at påbegynde og gennemføre en erhvervskompetence-givende uddannelse. Forløbene kombinerer typisk faglig opkvalificering i dansk og matematik med personlig støtte, praktiske afprøvninger og mentorstøtte.

Målgruppen er unge, som endnu ikke har gennemført folkeskolens afgangsprøver, er faldet fra tidligere uddannelsesforløb eller har behov for at afklare retning og muligheder.

Inklusion i civilsamfundsaktiviteter

Leverandørerne er specifikt blevet bedt om at beskrive, hvordan de arbejder med at inkludere unge i civilsamfundsaktiviteter. På tværs af besvarelserne er der bred enighed om, at denne indsats ikke blot er et supplement, men en værdifuld del af arbejdet med de unge.

Mange unge i målgruppen er socialt isolerede, og deltagelse i fællesskaber, eksempelvis i foreningslivet eller i frivillige tilbud, kan skabe både tilhørsforhold og succesoplevelser med betydning også efter indsatsperioden.

Et godt match mellem den unge og aktiviteten fremhæves som afgørende. Når tilbuddet tager afsæt i den unges interesser, øges sandsynligheden for, at deltagelsen opleves som meningsfuld. Samtidig kan forhold som geografisk nærhed, uforpligtende introduktioner og mulighed for at starte i et begrænset omfang sænke tærsklen for deltagelse.

Leverandørerne peger desuden på, at tæt støtte og løbende opfølgning ofte er nødvendig for at fastholde deltagelsen. Det kan fx være ledsagelse til de første aktiviteter eller forberedelse af den unge på de sociale rammer. Frivilligt arbejde fremhæves samtidig som en særlig virksom tilgang for unge med kravafvisende adfærd, fordi deltagelsen i højere grad opleves som selvvalgt og meningsfuld.

// **Da de unge ofte er isolerede og ensomme – er det vigtigt at tilbyde dem fællesskaber – eller mulighed, for at møde andre mennesker og fællesskaber.**

Daghøjskolen Kursustrappen Frederiksberg, Rammeaftale om brobygning til erhvervskompetencegivende uddannelse

Kravafvisende adfærd

Kravafvisende adfærd ses hos nogle unge, særligt unge med autisme eller angst, hvor mødet med krav kan udløse en stærk modstandsreaktion. Det er ikke udtryk for manglende vilje, men en psykologisk reaktion. I praksis arbejdes der med at reducere oplevelsen af pres, øge den unges oplevelse af kontrol og introducere nye aktiviteter gradvist.

Indsatser for borgere med erhvervet hjerneskade

Indsatsen for borgere med erhvervet hjerneskade adskiller sig fra de øvrige indsatsområder ved at kræve høj grad af specialiseret viden.

Selvom principper som relation, individuel tilpasning og helhedsorientering også er centrale i denne indsats, er metoderne i højere grad forankret i specialiserede fagligheder som neuropsykologi, ergoterapi, fysioterapi og talepædagogik.

Spørgsmålene til leverandørerne af denne indsats har derfor været mere konkrete, jf. tabel 3.

Tabel 3: Spørgsmål til indsatser for borgere med erhvervet hjerneskade

Hvilke barrierer for udvikling møder I typisk hos borgerne, og hvordan arbejder I med dem?
Hvordan understøtter samarbejdet med andre borgernes udvikling i forløbet?
Hvilke behov eller ønsker giver borgerne selv udtryk for og i hvilket omfang lykkes det at implementere dem?
Har I erfaringer for, om arbejdsmarkedet i dag stiller større forventninger og krav til den erhvervsrettede rehabilitering end tidligere?
Hvilke erfaringer har I gjort jer i forhold til samarbejdet med behandlingssystemet og pårørende?

Tabel 4: Rammeaftaler og leverandør for indsatser for borgere med erhvervet hjerneskade.

Rammeaftale	Leverandører
Indsatser for borgere med erhvervet hjerneskade	✓ Center for hjerneskade

✓ Har indleveret en erfaringsopsamling

Erfaringsbaseret selvindsigt og energiforvaltning

Mange borgere med erhvervet hjerneskade ønsker at bevare tilknytningen til deres tidligere arbejdsliv. En central del af indsatsen er derfor at skabe sammenhæng mellem borgerens ønsker og den aktuelle arbejdsevne efter skaden.

Leverandøren arbejder med en gradvis afklaring, hvor borgeren gennem konkrete erfaringer opnår større indsigt i egne muligheder og behov. Indsigten udvikler sig sjældent gennem forklaring alene, men i takt med, at borgeren afprøver sine muligheder i praksis. Forløbene suppleres ofte med gruppetræning, hvor borgerne kan spejle sig i hinandens erfaringer og hente inspiration..

Samtidig er energiforvaltning en integreret del af indsatsen. Borgeren arbejder med strategier til at tilrettelægge, herunder pauser og arbejdstid, så der skabes balance og bæredygtighed i forløbet.

// Der arbejdes med at give borgeren konkrete arbejdsopgaver, som kan bidrage til en større viden om sig selv, sin aktuelle funktion og sine muligheder samt strategier til bedre at blive i stand til at kompensere for de hjerneskadebetingede forandringer.

Center for hjerneskade

Koordineret indsats med behandlingssystem og pårørende

Samarbejdet med behandlingssystemet er en grundlæggende forudsætning for kvaliteten i indsatsen. Leverandøren lægger vægt på en tæt overdragelse fra hospitaler og rehabiliteringscentre, så eksisterende viden om borgerens funktionsniveau bringes videre ind i den beskæftigelsesrettede indsats.

Samtidig spiller de pårørende en vigtig rolle. De inddrages tidligt i forløbet og bidrager med viden om borgerens hverdag og funktionsevne. En bæredygtig tilknytning til arbejdsmarkedet forudsætter ofte, at også de pårørende forstår de strategier og skånehensyn, der arbejdes med. Derfor tilbyder leverandøren også deltagelse i pårørende-grupper.

// Inddragelse af pårørende sikrer, at arbejdsafklaringen ender med en vurdering, der tilgodeser en bæredygtig balance i borgerens liv, som er holdbar over tid.

Center for hjerneskade

Erhvervet hjerneskade

En erhvervet hjerneskade opstår typisk som følge af blodprop, blødning eller traume. Skaden kan påvirke blandt andet hukommelse, sprog, koncentration og følelsesregulering. Tilbagevenden til arbejdsmarkedet kræver ofte en længerevarende og specialiseret indsats.

Neuropsykologisk udredning

En neuropsykologisk udredning kortlægger borgerens kognitive funktioner, herunder hukommelse, opmærksomhed og tempo. Resultaterne bruges som grundlag for at tilrettelægge indsatsen og beskrive skånehensyn over for arbejdspladsen.

Borgerens ønsker som afsæt for realistiske løsninger

Borgerens egne ønsker til arbejdslivet fungerer som et vigtigt udgangspunkt i indsatsen. Mange ønsker at bevare tilknytningen til deres tidligere arbejdsliv, og indsatsen tager afsæt i disse ønsker og erfaringer.

Gennem forløbet udvikler borgeren gradvist større indsigt i egne muligheder og behov. Denne proces kræver tid og opstår ofte gennem konkrete erfaringer og afprøvning i praksis frem for gennem forklaring alene.

Målet er at understøtte løsninger, hvor tilknytningen til arbejdsmarkedet bevares i en form, der tager højde for borgerens aktuelle arbejdsevne og behov, fx gennem tilpassede arbejdsopgaver eller reduceret timetal.

// En hjerneskade og de følger og tab denne hyppigt indebærer, betyder for de fleste borgere, at fremtiden – ofte fra det ene øjeblik til det andet – pludselig ser anderledes ud. Forventninger, håb og drømme om fremtiden kan bryde, og for nogle borgere kan det medføre en følelse af håbløshed, modløshed eller hjælpeløshed.

Center for hjerneskade

Et mere krævende arbejdsmarked øger behovet for specialiseret støtte

Arbejdsmarkedet stiller i stigende grad krav til tempo, fleksibilitet og selvstændighed. Det reducerer antallet af jobfunktioner med simple og rutineprægede opgaver og kan skabe barrierer for borgere med kognitive funktionsnedsættelser.

Samtidig oplever leverandøren, at arbejdspladser i højere grad efterspørger den specialiserede støtte, der følger med indsatsen. Hurtig adgang til faglig sparring, en gennemgående kontaktperson og løbende opfølgning bidrager til tryghed og styrker mulighederne for at fastholde borgeren i beskæftigelse..

// Det er oplevelsen, at arbejdsmarkedet ændrer sig, så det bliver mere og mere vanskeligt at finde arbejdspladser med overskuelige og rutineprægede opgaver, der er velegnede til borgere med kognitive funktionsnedsættelser, og hvor der samtidig er et realistisk jobperspektiv.

Center for hjerneskade

Kapitel 3

Leverandørernes anbefalinger

Anbefalingerne peger på behovet for mere fleksible og sammenhængende indsatser, hvor samarbejde, individuel tilpasning og stærkere koblinger til virksomheder og civilsamfund understøtter borgernes progression mod job eller uddannelse.

Som led i erfaringsopsamlingen er leverandørerne blevet bedt om at pege på, hvad der kan styrke kvaliteten og effekten af de beskæftigelsesrettede indsatser. Anbefalingerne tager afsæt i deres konkrete erfaringer med borgerforløb og samarbejdet med jobcentre og øvrige aktører. På tværs af besvarelserne tegner der sig en række gennemgående anbefalinger, som både handler om organiseringen af indsatsen, rammerne for arbejdet og samspillet med virksomheder og civilsamfund.

Styrk koordineringen mellem forvaltninger og aktører

En central anbefaling er at styrke koordineringen mellem de aktører, der omgiver borgeren. Borgere med komplekse udfordringer har ofte kontakt til flere forvaltninger og indsatser, og manglende koordinering kan føre til modstridende krav og uklare mål.

Leverandørerne peger derfor på behovet for en mere systematisk tilgang til samarbejdet. Det indebærer blandt andet fast mødestrukturer, tydelig rollefordeling og en fælles forståelse af borgerens mål og progression.

I den forbindelse fremhæves trepartsmøder mellem borger, jobcenter og virksomhed som et redskab til at styrke koordineringen omkring borgerens forløb. Møderne kan bidrage til fælles retning og gennemsigtighed på tværs af aktører – særligt i overgange og i forløb, hvor flere parter er involveret.

Samtidig peger leverandørerne på, at en tættere fysisk tilstedeværelse fra jobcentrets side hos leverandøren kan styrke samarbejdet. Det kan bidrage til et mere sammenhængende billede af borgerens situation og mindske risikoen for, at vigtig viden går tabt ved skift af sagsbehandler eller kontaktperson.

Øg fleksibiliteten i rammerne for indsatsen

Individuelt tilrettelagte forløb med mulighed for løbende tilpasning fremhæves som en vigtig forudsætning for holdbare resultater, særligt for borgere med komplekse udfordringer. Flere leverandører peger på, at indsatsen i højere grad bør kunne tilpasses den enkelte borgers situation og udvikling undervejs i forløbet.

På tværs af besvarelserne peges der derfor på behovet for rammer, der i højere grad understøtter fleksibilitet og faglige justeringer. Det gælder blandt andet i forhold til visitationskriterier og forløbslængder, som ikke bør fastlåses på en måde, der begrænser mulighederne for tilpasning undervejs.

Samtidig peger flere leverandører på, at dokumentations- og afrapporteringskrav bør afstemmes, så de ikke tager unødigt tid fra det direkte arbejde med borgeren.

Derudover fremhæves behovet for, at akutte problemstillinger i højere grad kan håndteres parallelt med indsatsen, så unødige afbrydelser i forløbet undgås.

Udnyt virksomhedssamarbejde og lønnede timer mere aktivt

Virksomhedsrettede forløb fremhæves af flere leverandører som et centralt element i indsatsen. Praktikforløb og lønnede timer beskrives som vigtige redskaber til at styrke motivation, udvikling og afklaring gennem konkrete erfaringer i en reel arbejdssammenhæng.

Samtidig peger flere leverandører på, at potentialet i virksomhedssamarbejdet ikke altid udnyttes fuldt ud. Særligt fremhæves et behov for i højere grad at anvende lønnede timer som en aktiv del af den progression, der arbejdes hen imod i indsatsen.

På tværs af besvarelserne peges der derfor på behovet for en mere systematisk og opsøgende tilgang til virksomhedssamarbejdet. Det indebærer blandt andet tættere opfølgning og løbende tilpasning af forløb i samarbejde mellem leverandør, virksomhed og jobcenter.

Samtidig fremhæves betydningen af et fælles udviklingsfokus, hvor virksomhedspraktik ikke alene anvendes til afklaring, men også aktivt understøtter borgerens progression mod job eller uddannelse.

Styrk civilsamfundets rolle i indsatsen

Endelig peger leverandørerne på potentialet i at styrke koblingen til civilsamfundet. For borgere, der er socialt isolerede eller har erfaring med afbrudte beskæftigelsesforløb, kan deltagelse i fællesskaber uden for indsatsen have stor betydning for trivsel og udvikling.

Leverandørerne anbefaler derfor, at civilsamfundet i højere grad tænkes ind som en integreret del af indsatsen. Erfaringerne viser, at denne brobygning kræver en aktiv og støttende indsats, da borgere sjældent finder vej til nye fællesskaber på egen hånd.

Et godt match mellem borgerens interesser og det konkrete tilbud er afgørende. Samtidig understøttes overgangen bedst gennem følgeskab og en gradvis introduktion til fællesskabet.

En mere systematisk prioritering af civilsamfundsinklusion kan dermed styrke borgerens sociale fundament og øge sandsynligheden for, at de fremskridt, der opnås i indsatsen, fastholdes over tid.

Kapitel 4

Erfaringsopsamlingerne i et fireårigt perspektiv

Når årets erfaringsopsamlinger ses i sammenhæng med tidligere år, tegner der sig et billede af at indsatserne er i løbende udvikling. Flere centrale metodegreb går igen over tid, samtidig med at nye samarbejdsformer og tilgange gradvist får større betydning i praksis.

Erfaringsopsamlinger har været obligatoriske på de fleste rammeaftaler siden 2022. Når årets opsamlinger ses i sammenhæng med de tre foregående år, tegner der sig et tydeligt billede af både kontinuitet og udvikling i indsatserne.

Et stabilt metodefundament

På tværs af alle fire år står et fælles metodegrundlag klart. Leverandørerne peger konsekvent på en række centrale elementer som afgørende for kvalitet og resultater:

- en fast kontaktperson
- tydelige mål og delmål
- en helhedsorienteret tilgang
- et tæt samarbejde med jobcentret.

Denne konsistens vidner om, at der over tid er opbygget en fælles faglig forståelse af, hvad der virker i indsatsen. Samtidig peger det på, at kernemetoderne er solidt forankrede i praksis hos leverandørerne. Det giver et stærkt afsæt for at videreudvikle og kvalificere indsatserne.

Lønnede timer og socialt frikort er fortsat virksomme redskaber

Lønnede timer og det sociale frikort går igen som centrale virkemidler i alle år. Siden de første opsamlinger i 2022 har leverandørerne fremhævet disse ordninger som særligt virksomme, og det billede står uændret i årets materiale.

Den vedvarende opmærksomhed peger på, at ordningerne fungerer som effektive motivationsfaktorer. Samtidig udgør de en konkret bro til arbejdsmarkedet, hvor borgeren får mulighed for at afprøve og styrke sin tilknytning under realistiske vilkår.

Civilsamfundsinklusion tegner sig som en ny og voksende tendens

Den mest markante udvikling i perioden er fremkomsten af civilsamfundsinklusion som et centralt tema. Hvor dette perspektiv ikke var fremtrædende i de første opsamlinger, begyndte leverandørerne i 2024 i stigende grad selv at fremhæve det.

I årets opsamlinger beskrives civilsamfundsinklusion som en konkret og integreret del af indsatsen for flere målgrupper. Det tyder på, at der er sket en reel metodisk udvikling, hvor arbejdet med fællesskaber uden for de formelle forløb i stigende grad indgår som en del af den beskæftigelsesrettede praksis.

Udviklingen peger på et område med potentiale, som det vil være relevant at følge og videreudvikle i de kommende år.